

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Előfizetési feltételek:

Budapest, VI., váczi körút 23

SZERKESZTI

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.--
Félévre 4 „ --
Negyedévre 2 „ .

hová minden küldemény intézendő.

SZABOLCSI MIKSA.

Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

A reakció bukása Németországban. Irta: Vészi József. — Eötvös és Friedmann. Sz. M.-tól. — Dr. Kohut Adolf. (Tárcazaccik.) (Vége.) Irta: —n —l. — Dellitzsch Ferencz. — Reiner Bertalan. — Antiszemita becsület. — Daemonok közt. (Az „Egyenlőség“ elbeszélése.) — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Chebra-Kadisah ünnepélyek és választások. — Külföldi hírek. — Beküldetett. (Nyílt kérdés Deutsch Salamon urhoz.) — Hirdetések.

A reakció bukása Németországban.

A német választásoknak immár teljes képe áll előttünk és amily meglepő a bennük nyilvánuló végeredmény, ép oly örvendetes az a mélyreható, a német nemzet megváltozott kedélyvilágáról és világnézetéről tanuskodó fordulat, melyet a birodalmi gyűlés új alkata minden szónál ékebben kifejez. Mert mi az imént lezajlott választási küzdelem eredményének tipikus jellege?

A »kartell« szegyetlen bukása összeomlása a reakció kárhozatos uralmának. A német nemzetnek jobb lelkiismerete fölébredt és a fölocsudónak első tette az volt, hogy összezúzta azt a pártszövetkezetet, mely természetellenes alkatánál fogva csak bénítója lehetett a szabadelvű haladásnak és elősegítője a társadalmi és politikai téren áskálódó retrográd irányzatoknak. A konzervatív pártot a reakció sötét lovagjai, az önző junkerek pöffeszkedő fajzata és a Stöckerei undorító »mucker«-csoportja alkották; és e párthoz voltak odalánczolva az ugynevezett »nemzeti szabadelvűek,« azok a se hideg, se meleg politikusok, akik bitorolták hangzatos nevüket, mert valójában ép oly kevéssé voltak nemzetiek, mint szabadelvűek, a minthogy nem voltak — kivált utóbbi időben — egyebek, mint bénult akaratu eszközei ama magas befolyásnak, amely őket a konzervatív párt

saroglyájához lánczolta. A német birodalmi gyűlésnek e mesterségesen összekovácsolt többségéből előkerült elnöke, Levetzow ur, a feloszláskor e szavakban bucsuzott el a császártól: »Ave, Caesar, morituri te salutant!« És e baljóslatu bucsuztató ima Cassandra-jóslatnak bizonyult! A német választók megsemmisítették e többséget, ledöntötték polczáról a társadalmi és politikai reakciót.

A szabadelvű, felvilágosult haladás emberei, a »német szabadelvűek,« akiknek egy Richter, egy Virchow, egy Hänel, egy Munckel a vezéruk, oly számban vannak az új birodalmi gyűlésen képviselve, a milyenben nem voltak 1871 óta sohasem. Számot tesz ott most e párt, melyben felekezetünknek nem egy kitünősége játszik vezető szerepet, és a vallási s társadalmi türelmetlenség, valamint ennek szövetségese: a politikai reakció, immár szemben fogják magukat találni e tekintélyes pártalakzattal, a mely utját fogja állani végzetes törekvéseiknek.

Új szellem ébredését jelzi e fordulat a német nemzetben, új világosság áradását igéri a német birodalom parlamentjének eddig sötétséglakta csarnokaiba!

Bármikép alakuljon is a többség, a német szabadelvűek pártja irányadó befolyást fog gyakorolni a birodalmi gyűlésben, akár mint a többség egyik eleme, akár mint vezére a tekintélyes kisebbségnek.

Akiket Bismarck herczeg még egy évvel ezelőtt a retrográd irány képviselőinek zugó tapsa közben a hazaárulás vádjával sujtott, mert a népakarat souverain voltát hangsúlyozták és mert küzdöttek a nemzeti parlament jogait csorbítani akaró kormányönként ellen, azok most fölemelt fővel vonulhatnak a birodalmi gyűlés csarnokaiba, mert a nemzet rehabilitálta őket, felruházva pártjukat oly hatalommal, melyet még ellenfeleik is respektálni tartoznak! A zsidó-üldöző, reakzionárius kartell összeomlása a szellemi és erkölcsi tévelygések éjszakájának végét jelzi. Uj hajnal dereng a német láthatár szélén és pirkadását ujjongva üdvözölheti a haladás, a türelmes szabadelvűség, a felvilágosodottság mostoha gyermeke: az eddig lenézett, letiprott, de azért a német nemzet ideáljaihoz örökké hű és érettük tántoríthatlanul küzdő német zsidóság!

Vészi József.

Eötvös és Friedmann.

— Epizód a nyiregyházi végtárgyalásból. —

Soh'sem felejttem el a harag amaz elemi kitörését, melynek tanuja voltam egyszer Eötvös Károly

nyiregyházi lakásán és melyhez hasonlót csak egyszer láttam azóta — egy állatseregletben, midőn egy ingerkedő őr az épen kapott husdarabot rántotta ki az oroszán karmai közül, mielőtt még a sivatag királya megizlelhette volna.

Eötvös Károly elragadó szeretetreméltóságában, és szeretetreméltó még gorombaságában is, de rettenetes volt haragjában; és ha látta volna őt akkor — Friedmann Bernát, bizonyos vagyok felőle, hogy soha sem vádló-, sem vádlott-, sem tanuhoz kérdést akkor nem intéz, mikor az illetőt épen Eötvös Károly tartja kérdései keresztüzében.

Nem vagyok jogász és nem is akarok ítéletet mondani afölött, hogy a hatalmas két ügyvéd közül a napokban történt összeütközésük alkalmával kinek volt igaza; csak egy epizódot akarok elmondani ebből az alkalomból, mely a világraszóló nyiregyházi végtárgyalás idejében játszódott le, midőn Eötvös és Friedmann szintén együtt (de nem mint ellenfelek) állottak a barreau előtt, és a hol az utóbbi ép úgy mint a napokban tárgyalt Braun-Spieler-féle perben szintén megzavarta Eötvöst kérdezősködésében, a mi aztán Eötvös részéről azt a zivatart idézte elő, melyet fenn jeleztem.

Az eruptió ott — hisz mindketten egy ügyért hevültek, de még más tekintetekből is — csak az Eötvös lakásán következett be. Eötvös és mások is, kik az nap a tárgyaláson jelen voltak. erősen álli-

Dr. Kohut Adolf.

(Vége.)

Kohut kiutasítása után Drezdában telepedett meg s kizárólag tolla után élt. Könyvei sok kiadást értek. Mig Berlinben nem türték meg, addig a szász fővárosban ünnepelt ember lett. Itt kapta meg az irod. és műv. terén szerzett érdemeiért az „Ernö szász herczeg koronás érdemkeresztjét,“ valamint az Albert szász király »II-od osztályu Wettin-ház rendjelét« az arany rózsával.

Chef d'oeuvre-jeit a magyarokról irt könyvei alkotják. A legolvasottabb német ujság: a „Berliner Tagblatt“ hasábjain jelent meg 1872-ben első tárczaczkike »Magyarország« czimmal, mely óriási feltűnést keltett. A szászok és a Schulverein ellen viselt hadjáratáról már megemlékeztünk. Önálló, testes kötetű könyvekben is ösmertette népünket, a magyar művészetet, ipart, kereskedelmet. Ezeket tárgyalják köv. munkái: „Aus dem Reiche der Karpathen.“ (600 lapra terjed) „Das schöne Ungarland“, „Industrie in Ungarn“. Leírásai pontosak, alaposak. Többször utazgatott hazánkban s bár sohasem vette igénybe a szokásos zajos vendégfogadást, könyvei mentek nagyobb tévedésektől és botlásoktól. Főkép azon igyekezett, hogy kimutassa műveiben, hogy mi már tökéletesen alkalmazkodunk a nyugoti európai civilizációhoz, megtartva, megőrizve eredeti, keleti jellegünket.

Hogy irodalmunk gazdagságát ad oculos bebizonyítsa, szépirodalmunk kiválóbb termékeit, Mikszáth, Csiky, Beniczky Bajza Lenke, Berczik és mások elbeszéléseit és regényeit átültette a németbe. E czimek alatt jelentek meg: „Heitere Fahrten“; „Geschichten aus dem Tokayerland“; „Hinter geschlossenen Thüren“; „Merkwürdige u. lustige Geschichten“ etc. A napokban rendezti sajtó alá Hevesi József: „Hamis gyémántok“ című beszélgyűjteményének német fordítását. A minap pedig magyar költők anthológiáját adta ki. »Mosaikbilder und Arabesken« czim alatt önálló hosszabb tanulmányokkal állt elő a Westermann féle füzetekben Vörösmarty s Jókairól s a legelőkelőbb folyóirat, a „Magazin für die Literatur des In- und Auslandes“ hasábjain egész nagy cikksorozatban az újabb magyar irodalmat karolja fel, megbeszélve színművészetünk fejlődését is. Seholy semmi nyílt vagy leplezett gúny, az álműveltség köpenyében burkolt tanács, bírálat, rosszakaratu ferdtetés, czélzás. Lelkesedése határtalan nyelvünk zengzetességeért, s buzgó előszeretettel mutatja be összes élő, még csekélyebb tehetségű íróinkat is. A „Moderne Geisterheroen“ című könyve közéletünk nagyjai ismertetésének van szentelve.

Kohut tevékenysége nem kerülte el jeleseink, nevezetesen néhai miniszterünk: Trefort figyelmét. Sűrű levélváltás fejlődött ki közöttük. Annak bizonyítékául,

tották, hogy Friedmann — persze akarata ellenére — egy kitörést hiúsított meg, mely halomra döntötte volna az egész vádat és fordulatot idézett volna elő az egész boszorkánypörre nézve.

Eötvös egy világra szóló eredménytől vélte magát Friedmann közbeszólása által megfosztva; titáni haragját ez okozta akkor. Erősen hiszem azért, hogy midőn hat és fél évvel később Friedmann és Eötvös mint ellenfelek találkoztak a sorompó előtt és Friedmann itt is beleszólt híres kartársának a magánvádolóhoz intézett kérdéseibe, hogy Eötvös ez alkalommal egy régi számla kiegyenlítésére is gondolt.

De lássuk, mi volt az a nyiregyházi epizód.

Nem emlékszem már a tárgyalás melyik napján történt, hogy Scharf Móricz különösen jól tudta vallomását; a »történt 1882. év április hó 1. napján«-nal kezdődő penzuma Henterék büszkeségére, Verhovaiék és Ónodyék örömeire úgy ömlött szájából, akár egy rohanó hegyi patak. Eötvös, ki épen egyet-mást kérdezett a fiutól, türelemmel hallgatta végig a betanult leczkét, aztán hirtelen, minden átmenet nélkül, azt kérdezi a tanutól:

— Mondd csak Móricz, mikor is halt meg a te édesanyád?

A fiu látszólag meghökken a váratlan kérdésre és némi bizonytalansággal válaszolt:

hogy Trefort mennyire méltányolta Kohut munkásságát, álljon itt egy levele, mit sajátkezüleg irt s intézett Kohuthoz. Ez egytuttal élénk világot vet elhunyt miniszterünk gondolkodás módjára is. „Budapest 1887. 9/6. Nagyon tisztelt Uram! Fogadja őszinte, meleg köszönetemet könyvem ismertetéseért, valamint a küldött munkáért, amelyeket nem csak kedves emlékül könyvtárban fogok elhelyezni, hanem a mennyiben nem ismerem, el is fogom olvasni. Önnek tevékenységét Magyarország és a magyar irodalom tekintetében nagyon tudom méltányolni. Magyarország ma is terra incognita; nevezetes, hogy Romániát jobban ismerik, sőt hogy könyvebben szánják el az emberek magukat ott valamire vállalkozni, mint nálunk. Nem rég irattam német nyelven egy könyvet a magyar ásványvizekről s fürdőkről; sok tekintetben érdekes, legközelebb elfogom küldeni.

Nem tudom szokta-e a „Pester Lloyd“-ot olvasni, mai számában van a választási beszédem; annyiban érdekes, mert bátor, legalább a magyar szokásokat és a magyar szellemet tekintve; mert nevezetes az is: nálunk van sok és mindenféle szabadság, de szellemi szabadság nincs, és ellenem keresztadjaratot indítanak, ha én a magyar tudományos akadémiában úgy mernék szólani, mint — eltekintve Páristól — Berlinben, sőt Münchenben szoktak.

— Már nagyon régen, akkor még kis fiú voltam.

— De ismerted?

— Igen, ismertem.

— Szeretted is?

— Szerettem, hogyne szerettem volna!

— Elhiszem, hogy szeretted! Melyik gyermek ne szeretné édesanyját! hiszen annyi fájdalommal szüli, oly végtelen szeretettel dajkálja, ápolja; ha beteg, virraszt mellette, gyógyítja és nem egyszer áldozza fel nyugalma, egészségét gyermekeért. Boldog a gyermek, ki ezt a nagy szeretetet meghálálhatja; persze, ha az anya korán elhal, a sajnálatraméltó gyermek csak gondolatában szeretheti sirban nyugvó anyját és azzal, hogy minden évben halála napján imádkozik érte. — Mondd csak, fiam, imádkoztál édes anyád halála évfordulóján?

Eötvös hangja, mely mennydörgésként szokta átjárni a törvényszéki termet, lágy, rezgő, szívet-lelket átjáró és egész bensőnket felkavaró volt itt, úgy, hogy az egész közönség lélekzetét visszafojtva hallgatta a leirhatatlan hatású kérdéseket; még az antiszemita lármacsinálók is elfelejtették feladatukat, és mély csendben feszülten, mondhatni az áhitat egy nemével figyeltek a védő és koronatanu közt történetekre.

Scharf Móricz maga kiesett leczkéjéből, csak nehezen tudott szólani, látszott rajta, hogy toroka ösz-

Nem fogja nekem rossz néven venni, ha levelem befejezésül említem, hogy mindenkor kész leszek netáni kívánságait teljesíteni. Őszinte tisztelettel és sok üdvözléssel melletted Trefort.

Kohut sokszor szállt sikra a zsidóság érdekében. Maró guny volt hangja, ha Stöcker és meghitt czinkostársai neveit vette tolla hegyére s tette őket nevetségessé lapjában. Éles cikkeivel annyira elevenükre tapintott, hogy minduntalan sajtó bűnpört akasztottak nyakába. Persze, a hős antiszemiták nem bírták többre vinni pénzbiroság kiszabásánál s dühökben gyakorta szokásos méltó fegyvertükhöz: a rágalomhoz kaptak. — Több mű jelöli Kohut munkásságát a felekezeti irodalom terén. Könyvében: „Die goldenen Worte der Bibel“ a szentírásnak egyszerűségükben is megkapó, majd lendületesebb, poétikus helyeinek fordítását adja. Több monografiájában sok becses adalékot nyújtott a német zsidóság ujjbkkori történetéhez.

Öt évi számkivetés után ismét visszatérhetett Kohut Berlinbe, régi működési helyére. Tudvalevőleg megengesztelődött iránta a mindenható vaskanczellár, sőt a napokban sajátkezüleg irt levélben hívta vissza. A politikai élet központjában majd továbbra is folytatja Kohut eddigi közhasznú működését. Munkakedvéhez szívből kívánunk neki erőt: ad multos annos!

szeszorult, hogy az ő szerepére nézve annyira veszedelmes nedű szemeibe tolul.

— Nem imádkoztam, szólt szorongva.

— Édes anyád — folytatá Eötvös még lágyabban — édes anyád, mikor már a halál borzasztó kínjai vettek erőt rajta, apádtól csak egyet kért, hogy rajta legyen, hogy az ő Móricz fia, kivel annyit kínálódott, „kaddist“ mondjon érte minden évben a halála napján. Miért nem teljesítetted, fiam, édes anyád utolsó kérését?

Móricz egész testén reszketett, egy percz még és könnyei kitornek — de most egész váratlanul magához hívja a fiút dr. Friedmann Bernát, kinek épen valami más kérdezni való jutott eszébe. A fiu ki lett vonva a hatalmas varázs alól, melyet Eötvös beszéde köré és a közönség köré vont, és a reménynek hogy Móricz maga meg fog vallani mindent, vége volt.

Eötvös dühöngött, majdnem sirt haragjában. Meg volt győződve, hogy a mély meghatottság elfelejtette volna a gyermekkel rákényszerített szerepét és megvallotta volna, hogy mi történt vele.

— Egyik fővágam volt — szólt — hogy sikerüljön egyszer a fiút könyekig megindítani. Kitornt volna belőle minden, minden; de annak most vége!

És hogy Eötvösnek mennyire volt igaza, azt maga Móricz erősítette meg, midőn a két év előtt Amsterdamban járt dr. Pollák Lipót, a „Pester Lloyd“ dolgozótársa előtt elmondta, hogy midőn Eötvös egyszer édes anyjáról beszélt neki, oly közel volt hozzá, hogy az igazságot megvallja, hogy az okvetlenül meg is történt volna, ha Eötvöst meg nem zavarják.

Eötvös ezután nem egyszer tett kísérletet, hogy Móriczczal a beszélgetést ismét ilyen pályára terelje, de vagy a történeteken okult antiszemita hallgatók zavarták meg a kérdezősködést, vagy az elnök jelentette ki, hogy nem engedheti meg, hogy a tanút lelkifurdalásokkal zaklassák.

A kedvező alkalom visszahozhatatlanul el volt szalasztva.

Friedmann természetesen nem szándékosan hiúsította meg a mindenki által előrelátott kitorést. A kérdés és felelet elég halk hangon történt és Friedmann, ki kissé nagyott hall, nem képzelhette, hogy Eötvös és a tanu közt mik történnek. Sz. M.

Delitzsch Ferencz.

Zsidó felekezetü lapunk gyászkeretben hozza annak a nagy halottnak nevét, ki nem volt

tagja felekezetünknek, pedig így csak Izrael nagyjait szoktuk gyászolni.

Delitzsch Ferencz csodált tanítója, több: apostola volt a protestáns világnak, de nekünk mégis több volt: nekünk védelmezőnk volt.

Imádságába fogadja a zsidó a pogány Charvónát, mert egy rövid megjegyzéssel utalt a zsidóság nagy gyűlölőjének erkölcstelenségére; hogy ne fogadnók mi imádságunkba, hogy ne gyászolnók mélyen és őszintén Delitzsch Ferenczet, ki igaz ügyünk mellett oly elszántan sikra szállt, ki háborút vitt hitünk rágalmazói ellen, ki leálczázta, legyőzte, megsemmisítette becsületünknek legveszedelmesebb, legvakmerőbb be-mocskolót!

Delitzsch Ferencz a század legnagyobb, legihlettebb és legbuzgóbb protestáns theologusa, élete nagy részét a zsidóság térítésére fordította; tudományos művek és röpiratok egész legiójával igyekezett megczáfolni a zsidóság álláspontját, úgy, hogy a zsidóság ellen tulajdonképen örökös hadjáratot vitt, de midőn találkoztak azok, kik a zsidóság ellen tertelmes váddal léptek fel, mikor találkoztak egyetemi tanárok, kik készeknek nyilatkoztak esküvel bizonyítani, hogy Izrael hite kívánja az ártatlan keresztény vér ontását és élvezetét, időben, melyben a zsidók elleni előítélet veszedelmes járványként a társadalom egész rétegeit lepte meg egyszerre, időben, melyben egy mai napig megfoghatatlan beteges láz a legnagyobb esz-telenség iránt is fogékonnyá tette még a felvilágosodott elméket is; akkor, midőn egy Rohling tanuságát ajánlotta fel a nyíregyházi törvényszék elnökének, és a zsidótól elfordultak még legjobb barátjai is: akkor tüzes villámként csapott le Delitzsch Ferencz ítélete. A jelenkor legnagyobb keresztény hebreistája, az »Institutum Judaicum«, azaz a kereszténység egyik legnagyobb hittérítő intézetének feje, a német protestáns világ leghiresebb egyetemi tanára, az annyi oldalról megtámadt, rágalmazott, beszennyezett zsidóságnak elszántan és határozottan, mint senki más, kelt védelmére.

Hazugság, rút, becstelen hazugság az, — hangzott mennydörgő szava — a mivel a zsidóságot vádoljátok. A kik arra ajánlkoznak, hogy

a talmudból, a szóhárból fogják bizonyítani a saját gyalázatukra való vádat, azok sem a talmudban, sem a szóhárból olvasni sem tudnak. A zsidóság, az összes zsidó irodalom ment az ilyen bűnnek még csak árnyékától is, melyet csak a tudatlansággal párosult gonoszság hirdethet, de a melyet elhinni, továbbterjeszteni az erkölcsösség és az egészséges ész ellen elkövetett merénylet. A szégyen pirja borítja el arczatát — írja »Rohling und die Blutlüge« című röpiratában — hogy a kikben az ilyen vádak fogékonyagra találunk, keresztények; hisz ezzel csak azt bizonyítják, mennyire mögötte állanak még a kinyilatkoztatás fenséges népének, mely első volt az isteni igazságok és erkölcsök hirdetésében.

Ha örök hálával tartozunk Delitzsch Ferencznek igazságunk érdekében kifejtett védelméért, másrészt csodálattal adózunk neki a zsidó irodalom emelése körül kifejtett működéséért. Soha keresztény tudós (Reuchelint, Gesenius, a Buxdorffokat sem véve ki), annyira nem hatolt a zsidó irodalom mélyébe, mint Delitzsch Ferencz. Héber nyelven írt művei könyvtárt tesznek ki; oldalokat töltene be, ha fel akarnók sorolni a könyveket, miket a héber irodalom szolgálatában szerzett, s melyek közt számos olyan is van, melyek tiszta tudományos szempontból a zsidó teológusra nézve is örökbecsűek és légiót tesznek ki a biblia-exegesis, kommentálás és a héber grammatikáról írt dolgozatai.

Delitzsch Ferencz volt az első, ki a zsidó tudósok figyelmét a nagy könyvtárakban századok óta heverő fontosnál fontosabb héber kéziratokra fordította, amely tettért magáért is elfelejthetetlen marad neve a modern zsidó tudomány buvárai előtt. Már 1836-ban összeállította és ismertette a lipcsei »Rathsbibliothek«-ban előforduló héber kéziratokat, 1838-ban »Ecz Chajim« cím alatt héber nyelven 400 oldalas bölcsészeti művet adott ki; és valamivel később megírta a »Geschichte der jüdischen Poesie vom Abschluss der heiligen Schrift des alten Testaments bis auf die neueste Zeit« című hatalmas munkáját, melylyel örökös emléket állított

magának a zsidó irodalomtörténet pantheonjában és csak röviddel rá héber előszót írt a Luzatto M. Ch.-tól kiadott halhatatlan elődje (Luzatto S. D.) által szerzett, »Migdal Óz« nevű héber drámához, — de hisz, — mint már mondták — ha mind a munkáit akarnók felsorolni, külön könyvet kellene kiadnunk.

Delitzschet gyászolva, eszünkbe jut, hogy Magyarországnak is van — persze kicsinyben — egy Delitzsche, és hogy ez egészen másképpen viselte magát, mint a németországi, midőn arról volt szó, hogy a magyar zsidóságnak gazul megtámadt becsülete, — nem: a lábbal tiport igazság érdekében hathatós szavát felemelje.

Bloch Mózes, a rabbivá avatott zsidó tudós, tudvalevőleg, azonos a protestáns pappá avatott lehiresebb magyarországi protestáns teológiai tanárral: Ballagi Mórral. Érezte, hogy kötelessége felszólalni; a volt bachurnak és a jelenlegi elismert keresztény teológusnak hinni fog a világ. Meg is ígérte, hogy fel fog szólalni »a legközelebbi »Vasárnapi Ujság«-ban,« nem a zsidóság, hanem a tojtogatott igazság érdekében. Várták is, várták mint a megváltót a »Vasárnapi Ujság«-ot, meg is jelent, cikk is volt benne Ballagitól, de nem Mórtól, hanem fia Aladártól, melyben — felsorolta, hogy Magyarországon hol és hányszor fordultak már elő rituális gyilkosságról szóló vádak!

De mig Ballagi Mór mélyen hallgatott, állítólag, mert családja nem engedte felszólalni, addig sokkal hatalmasabb védője támadt az ádázul megtámadt magyar zsidóságnak Delitzsch Ferencz személyében, kinek áldott legyen emléke.

Reiner Bertalan.

Meghalt 1890. márczius hó 4-én.

Hirtelen, váratlan terjedt el a gyászhir, és annál fájdalmasabb volt a meglepetés, annál kinzőbb volt a megdöbbenés, melyet keltett mindenütt, a hol ismerték, szerették és becsülték Reiner Bertalant. Pedig jól ismerték már a haza határain túl is, megtanulták nevét Ausztriában és Németországban is.

Orozva ragadta ki a halál az élők sorából; szívzélhüdés ölte meg az alig 46 éves erőteljes férfiút, kiről még csak néhány órával előzőleg senkisémit sejtette volna, hogy oly hamar kell elhagyni földi életét.

Kiváló fiát vesztette benne hazánk, felekezetünk, és elsősorban az irodalom; bár német nyelven irt csupán, de mindenkor magyar tárgyakat ismertetett, még pedig oly remek módon, oly gyönyörű iránylyal, hogy már első cikkeivel is a legnagyobb feltűnést keltette; első cikkeivel egyszerre helyet hódított magának a legkitűnőbb essay-írók sorában.

Neugebauer László, a hirneves Petőfi-tordító, ki testi-lelki barátja volt Reiner Bertalannak, sziveskedett néhány adatot közölni velünk a boldogultról; ő legjobban tudta becsülni az elhunyt kimagasló tehetségét, melynél csak szerénysége volt nagyobb. Neugebauernek kellett buzdítania a jeles író, hogy keressen fel valami nagy német lapot, de csak hosszas unszolás után bírta reá Reinert, hogy miután a „Pester Lloyd“-ban megjelent a Geszt urairól szóló pompás tárcza sorozata a „Neue Freie Presse“-nek is küldjön be egy cikket. Ez megjelent, és azóta a közönség mohón leste, hogy mikor találkozik megint Reiner nevével.

Valahányszor egy essay-je megjelent, a magyar lapok valamennyien tudomást vettek rola és kivonatossan vagy épen egész terjedelemben közölték. Néhány száz sornyi cikkével nagyobb feltűnést keltett, mint mások óriási kötetekkel. Nem irt régóta, nem is irt sokat, de a mit közzétett, az tökéletes a maga nemében.

Borostyáni Nándor a »Pester Lloyd«-ban elragadtatással nyilatkozott működése felől, kiváltképen hangsúlyozva, hogy Reiner mennyire iparkodott azon, hogy a magyar törekvéseket rokonszenves színekben állítsa a külföld elé.

Nyir-Balkány, szabolcsmegyei helységben született. Családjáról mit sem tudni. Reiner sohasem beszélt övéiről, és maga Neugebauer sem tud róluk semmit. Csak atyját szokta néha emlegetni, még pedig igen szeretetteljes modorban. Háztartásának gazdasszonya viselte gondját.

Fiatalkorában tanítóskodott; egy ideig egy helységben működött Kiss Józseffel. Később az alföld-fiúmei vasutnál nyert alkalmazást, de oly csekély fizetést huzott, hogy alig tudott belőle megélni. Egy fogalmazványával azonban magára vonta Hieronymi, későbbi államtitkár figyelmét, és midőn Hieronymi az osztrák-magyar államvasut társaság igazgatóságának főnökévé lett, Reinert kinevezte e társaság hivatalnokává és utóbb megtette őt felügyelővé.

Reiner lángeszűségét legjobban jellemzi az a körülmény, hogy pártfogója ama tanácsára, hogy nézegen néhány vízépítészeti könyvet, neki feküdt e szak tanulmányozásának, és rövid idő alatt annyi ismeretet szerzett, hogy valósággal tekintélylyé lett e téren. Ugyanigy tett a bányászati szaktudomány terén is, és néhány havi tanulmányozás után már legnagyobb szakértelemmel értekezhetett az erdélyi aranybányákról.

A Kisfaludy társaság legutóbbi közgyűlése alkalmából tartott diszlakomában részt vett ő is; Neugebauer

jóformán gróvel vitte magával. Ekkor megtörtént, hogy Várady Antal dr. felkösztöntötte a kitűnő író, kinek nevét már az összes jelen voltak ismerték, a nélkül, hogy személyével találkoztak volna.

Mint Neugebauer ur beszéli, Reiner Bertalan homlokán a beszéd alatt kigyöngyözött az izzadság, alig mert feltekinteni. Roppantul restelte, hogy őt annyira dicsérik. Csak midőn Várady azt emlegette, hogy disze irodalmunknak, „bár nem magyar“. . . , villogó szemekkel kiáltott fel:

— De már én magyar vagyok!

A jelen voltak mindannyian koczcintottak vele, a magyar irodalom legkiválóbb alakjai éltették Reinert, ki alig győzte megköszönni a sok hízegő nyilatkozatot. Alig várta, hogy hazakerüljön, hogy otthon eldicsekedjék — a gazdasszonya előtt.

Ő maga sohasem tudta, mily becsesek cikkei. A romlatlan lélek naivságával dicsekedett, ha valamihez kezdett, hogy milyen nagyszerű lesz, de valósággal megharagudott, ha mások dicsérték. Geszt urairól a Kállay-akról, a betyárromantikáról, a cigányokról, stb. irt cikkei valósággal klasszikusan vannak megírva.

Legutóbb a »Kállayak otthonáról« szóló cikk-sorozat írásához fogott. Elmondta Neugebauer elött, hogy e sorozatot egy pusztá leírásával kezdi meg; ecsetelni fogja, milyen a róna alkonyatkor.

Abban a szobában, hol kilehelte nemes lelkét, egy asztalon feküdt a félbenhagyott cikk; nem fejezhette be a napnyugta leírását; megakadályozta benne az örök éj beállta.

A mint lakására tért, a lépcsőn hirtelen rosszul lett. Érezte, hogy már annyi ereje sincs, hogy becsengessen. Fájdalmas kiáltására gazdasszonya kirohant a folyosóra, Reiner a nyitott ajtón át betámolygott szobájába, a pamlagra dőlt, és háromszor egymásután nyögte:

— Erzs, meghalok!

És ezzel jobb létre szenderült.

Emléke nem fog elveszni; a lapokban megjelen cikkeit, melyeket egy világhírű berlini cég már régebben akart kiadni, most kötetbe gyűjti Neugebauer László; a könyv egyszerre fog megjelenni magyar és német nyelven. És a gyűjtemény igazán maradandó becsü lesz, a Reiner cikkeiben összegyűjtött felette érdekes adatok mindenkor érdekesek maradnak, az élvezetes, zamatos irány nem fogja elveszteni kiváló értékét.

*

A boldogult temetése e hó 5-én ment végbe. E helyütt különös dicsérettel kell megemlékeznünk arról az önfeláldozó fáradozásról, melylyel Neugebauer László azon buzgólkodott, hogy méltó temetésben részesüljön elhunyt barátja, kivel annyi évet töltött benső, legszívélyesebb viszonyban, s kinek nincsenek rokonai, a kik a végtisztesség körüli eljárást megtették volna. — A chevra-kadisa elsőrangú temetést rendezett a halottnak

és elsőrangú sirhelyben részesítette egészen díjtalanul, így fejezve ki iránta való becsülését.

Jelen voltak a temetésen az osztr. magy. államvasut-társaság képviselőtében Hieronymi igazgatósági elnök, Blazovich elnök, Drechsler vezértitkár, több előkelő hivatalnok, Klapka tábornok, Ullmann dr. és Neményi dr. orsz. képviselők, Veigelsberg Leo, Ágai Adólf stb. Egy gyászdal elhangzása után Kohn Sámuel dr. mondott nagyhatású beszédet. Utána Neményi Ambrus dr. a magyar írók nevében bucsuzott el a boldogulttól. Végül Singer Zsigmond, a Neue Freie Presse budapesti képviselője méltatta Reiner érdemeit kiemelve, mily páratlan jó ember, lelkiismeretes hivatalnok, önfeláldozó barát, ékestopu író volt.

Ezután az impozáns gyászmenet a kerepesi-uti temetőbe vonult, s most Reiner Bertalan ott aluszszá örök álmát, méltó helyet foglalva el felekezetünk legjelesbjei között.

Antiszemita becsület.

Ha igazat mondott fránya francziája; ha Beugny d' Hageruenak mindazt, a mit »Revue du Monde catholique«-ban Magyarországról közzétett, tényleg egy L. nevű magyar képviselő mondotta el, akkor hazánkban csakugyan nem készült még az a korbács, melyet a hitvány (értem a magyar besugót) kiérdemelt.

Ha a magyar zsidót nem sértené vérig mindaz, mi a magyar nemzetre nézve bántó, ha rég egygyé nem torrtunk volna minden érzésünkben magyar nemzetünk érzésével, azt mondanók: L. képviselő hazudott ugyan — hisz antiszemita! — de tulajdonképen a zsidók dicsőségét zengte. Beugny d' Hagerue végig sétál vele a világ legszebb avenuején, az Andrassy uton. A francia el van ragadtatva. »A hallatlan fényű házak, a fejedelmi paloták, kávéházak, színházak, kaszinók és egyéb középületek — írja d' Hagerue — a legnagyobb csodálkozást keltették fel s midőn annak kifejezést adtam, L. képviselő mosolyogva, így szólott hozzám: »Igen, minden nagyon szép, de szerencsétlenségre mindezek a nagyszerű épületek zsidókéi. Egyébiránt menjen végig az egész városon és bárhol lát egy szép házat vagy egy nagyszerű üzletet, bátran fogadhat, hogy zsidóé, és száz eset közül kilencvenkilencben megnyeri fogadását. Az ország kereskedelme, ipara és pénzügyei az ő kezeik közt vannak és ha egy hatalmas kéz nem állítja meg őket, úgy hova hamarabb a közigazgatást, meg a kormányt is kezükbe ragadják. Ma még csak titkos hatalmat gyakorolnak, melyet a közönség nem lát vagy nem akar látni, de engedjenek nekik csak egy kevés időt és ők lesznek uraink, feltétlen uraink«.

A tény tehát, hogy Magyarország helyet foglalhat a kulturáramok közt (vagy lehet ilyet elképzelni pénzügy, kereskedelem és iparnélkül is?) de főképen a magyar főváros, hazánk e büszkeségének felvirulása zsidóknak, csak zsidóknak az érdeme! A kereszténység ehhez

mit sem tett, a haza emeléséhez mivel sem járult; zsidók, csak zsidók szereztek, teremtettek mindent!

Kétszer gondolja meg a futó betyár is, mielőtt hazáját egy külföldi előtt meggyalázná. Az antiszemita képviselő mosolyogva teszi. Alávaló hazugsággal él, hogy nemzetét megbélyegezze, csak hogy azt a czélt érhesse el, hogy a zsidók ellen irigységet, gyűlöletet, keltessen. Mit törődik a bitang hazája becsületével, jó hírnevével? végtelenül jobban gyűlöli a zsidókat, mint szereti hazáját.

Elővettük a budapesti háziurak névjegyzékét és meglepetéssel konstatáltuk, hogy vannak egész városrészek, hol a zsidók 5 száztlóját sem képezik a háztulajdonosoknak. De lássuk csak milyen számmal vannak az általuk leginkább lakott kerületekben.

Az V. kerületben (Lipótváros) a zsidó háztulajdonosok az összes háztulajdonosok 21 száztlóját képezik.

A VI. kerületben (Terézváros) 26 száztlóját.

A VII. kerületben (Erzsébetváros) 17 száztlóját.

Az iparosok kézikönyvéből kibetűztük, hogy a zsidók a fővárosban levő összes iparosok 24 száztlóját képezik.

A kereskedőket illetőleg sajnálatunkra statisztikai kimutatást nem találtunk, bizonyos azonban, hogy L. képviselő ur ezekre nézve is épúgy hazudott, mint a többire nézve. Sőt merem állítani, hogy a főváros legnagyobb és leggazdagabb üzletei épen nem zsidók kezeiben vannak. Geitner és Rausch, Haas Fülöp és fiai, Hüttl Tivadar, Kunz és Mösmer, Kunz József és társa, Édeskuty L., Szenes Ede, Ráth Károly, Schopper J. G., Romeiser, Hoffmann, Dietrich és Gottschlieg, Calderoni, Monasterly, Kertész Tódor, Fuchs bankháza (Deák-utca) mind oly üzletek, melyekre nézve L. képviselő antiszemita becsületére állítaná, hogy zsidókéi, de a melyekről a közönséges becsületes ember tudja, hogy derék munkás keresztények tulajdonát képezik, kik dolgoztak, fáradtak, szereztek és dicsőségüket nem henyélésben, léha mulatságokban és a zsidók szidásában keresték.

Mi marad még ezek után L. képviselő állításaiból?

Annyi, a mennyit az antiszemita becsülettől várhatunk.

Árulás, rágalom, de főleg szenny és ismét szenny.

TÁROZA. DAEMONOK KÖZT

— Az »Egyenlőség« elbeszélése. —

VI. FEJEZET.

Daemonok közt.

Ruben elhagyta a zsinagógát; a mint végighaladt a bachurok tanuló szobáján, lassan dudolgotva az épen hallott dalokat, észrevette, hogy egy drága selyemtaláros férfi köszöntötte. Ruben sohasem látta ezt az embert, sem a községtanácsban, sem a templomban,

sem a fürdőben; azt hitte tehát, hogy idegen és kezét nyújtott neki:

— Béke legyen önnel, szólt.

— Békeség! felelé az idegen. Bocsássa meg, ha utját állom és megzavarom, de az Ur szívesen látja a jó tetteket és többre becsüli az emberek javára tett cselekvést minden egyébnél.

— Mivel szolgálhatok?

— Azt hallottam, hogy ön buzgón teljesíti az Ur parancsait; különösen szorgalmasan tanulja a szent könyveket, virraszt betegeknél és holtaknál, továbbá szent szövetségünk tagjává avatja fel a nyolcnapos fugyermeket.

— Megvallom, hogy ez utóbbit legnagyobb buzgósággal teljesítem; a helység legtöbb fugyermekén én hajtottam végre a szent szertartást.

— Tudom; azért fordulok önhöz. Ném hét nappal ezelőtt fiút szült Bármennyire kérdezősködtem, sehol sem ajánlottak embert, kire nyugodtabban rábizhatnám gyermekemet, mint önre Ha vállalkozik a szent tetre, megbecsülhetetlen szolgálatot tesz velem.

— Édes örömet vállalkozom.

— Két óránnyira lakom innen. Nevem Ascher Lévi.

— Oh, már hallottam a nevét emlegetni De ugy tudom, hogy az az Ascher Lévi Oroszország mélyében lakik

— Dehogy, két óra alatt czélnál vagyunk Fogatom várakozik Ha ugy tetszik, délben már házamnál lehetünk

— Késemre és csillapító cseppekre van szükségem. Aztán mehetünk.

Ruben hazasietett, magához vette imaköpenyét, a tefllint, imakönyvét, kését, a kötéseket és csakhamar ismét ott volt a templom kapujánál, hol Ascher Lévi várakozott, még pedig egy gyönyörű hintóval, melybe négy tüzes paripa volt befogva.

Az idegen sajtáságosan mosolygott, midőn észrevette Ruben bámulatát.

— Szálljunk fel!

A hintóba ültek. A kocsis megeresztette a gyeplőt és a lovak tovaszáguldoztak. Már két órán át hajtattak előre, midőn Ruben észrevette, hogy teljesen ismeretlen tájon járnak.

— Eltértünk a helyes utról, szólt.

— Nem nem, felelé az idegen Házam kissé félreesik Mindjárt ott leszünk.

A paripák villámsebességgel rohantak előre . . . Jobbról és balról óriási hegyek emelkedtek Göröngyös uton száguldoztak . . . Ruben aggódva látta, hogy milyen kietlen tájon járnak Utitársa némán ült helyén Arcának egyetlen izma sem rándult meg Ulyan volt, mint a mumia.

Rubent rémület fogta el Menekülni akart minden áron Feltépte a hintó ajtaját, hogy

kiugorjék, de abban a pillanatban Ascher Lévi megragadta:

— Ne féljen semmitől, szólt kísérteties hangon . . . Megígérte nekem közreműködését . . . Váltsa be ígérését . . .

Ruben dühtől remegő hangon kiáltott fel:

— Hazudott! megcsalt! A nap már lenyugszik és még mindig utazunk . . . Iszonyodom az ön közelében Mintsem tovább menjek, kivetem magamat e kocsiból Hiszen a pokol felé ragadja lelkemet.

Ascher ekkor barátságosan mosolygott:

— Uram, ön ok nélkül heveskedik . . . Hiszen itt van már házam!

Ruben alig hitt szemének.

Csakugyan megpillantotta a kastélyszerű fényes házat, melynek minden ablaka ki volt világítva Aranydiszes inasok siettek az érkezők felé és bekisérték őket a palotába, melynek bejáratát gyönyörű délvirágok ékítették.

A pompás márványlépcsőn egy aggastyán várta őket. Két szerezsen ékes billikomot adott át az aggnak, a ki azt Ruben felé nyújtotta. A fiatal ember utána nyult, de az ősz leejtette a serleget, melyből piros bor ömlött ki. Ascher Lévi gyűlöletes pillantást vetett az aggastyánra:

— Ügyetlen! sziszegé.

Tovább haladtak.

Egyik teremben nagy társaság mulatott. A háziur itt felkérte Rubent, hogy várakozzék kissé, míg ő ne-jével beszélt. Ezután távozott, magára hagyva az ifjút, ki bámulva tekintett körül. Senkisé sem szállította meg.

(Folytatása következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **február végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre 8 frt — kr.
fél évre 4 frt — kr.
negyed évre 2 frt — kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre 7 frt — kr.
fél évre 3 frt 50 kr.
negyed évre 1 frt 75 kr.

Az „Egyenlőség“ szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váci-körút 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1890. márczius hó 9.) 5650. adar hó (29. n. pos) 17-ike. Hétfő 18-ika. Kedd 19-ike. Szerda 20-ika. Csütörtök 21-ike. Péntek 22-ike. Szombat (Pórh.) Bejelentik az új holdat = m'vorchin bachódes) 23-ika. Hetiszidra: Vajahel es Pekudé.

Hazai hírek.

— **A pesti izr. hitközség** az iránt folyamodott a fővároshoz, hogy a 8000 frtnyi szubvenziót emelné fel 12.000 frtra. Semmi kétség benne, hogy az illetékes fórumok helyt adnak e kérelemnek, melynél indokoltabbat aligha nyújtottak még be a fővárosi képviselőkhöz. Meggyőződhetünk erről, ha egy pillantást vetünk a község működésére. A szubvenzió 1871—1884 években csak 4100 frt volt, és csak 1884-ben emelték fel 8000 frtra. Azóta azonban rohamosan emelkedtek a hitközség kiadásai, melyek a fővárosnak is nagy hasznára válnak. Érdekes képét nyerjük a hitközség tevékenységének, ha összehasonlítjuk az 1884-iki és 1890-iki budgeteket. 1884-ben 33,000 frtot fordítottak iskolák fenntartására és hittanítási czélokra; ez idén 63,000 frt van ily czímen előirányozva. — A jótékonyági kiadások: havi segélyekre, kórházakra, kiházasításokra stb. 1884-ben 42,000 frtra rugtak, a jelen évben 74,000 frtot szántak ilyen czélokra. Az összes költség előirányzat az 1884-iki 194,000 frttal szemben 263,000 frtra rug. A legszigorúbb gazdálkodás és a leglelkismeretesebb kezelés mellett sem tarthatnak lépést a hitközség óriás mérvű kiadásai a mindinkább növekedő szükséglettel, melynek tetemes részét a fővárosnak kellene fedeznie, ha a hitközség nem vállalná magára. Nem csoda tehát, ha a 8000 frt most már épenséggel nincs arányban a hitközség terheivel, és a főváros a saját érdekében is cselekszik, ha a kérvényezett segélyt megadja a hitközségnek, mely minden időben és minden alkalommal bebizonyította, hogy valóban magaslátán áll szent hivatásának.

— **Egy érdemes aggastyán ünnepeltetése.** Lapunk legutóbbi számában megemlítettük, hogy Cs. Schapringger Joachimot, a pécsi hitközségnek három évtizeden át volt elnökét, 80. születése napja alkalmából óvációkban fogják részesíteni. Mint most értesülünk, az érdemes aggastyán teljes testi és szellemi frissességben érte meg az ünnepi napot. Kardos Kálmán főispán, a városi hatóság, melynek évek hosszú során át volt buzgó tagja, a kölcsönsegélyző egyesület, melynek alapítója és igazgatója volt, a kereskedelmi kamara (Ráth Mátyás és dr. Zárai Károly vezetése alatt) üdvözölték a jubilánst. — A pécsi izr. hitközség nevében Perls Armin dr. főrabbi vezetése alatt megjelentek nála Jánosi Engel József, Lövy Lipót, dr. Trenschriner J., Fischer Mór, Glasz Herman, Deutsch Adám, Justus Izidor, Reich Mór, Engel Mihály, Wertheimer

Jakab, Prager János, Krausz Simon, Grün Zsigmond, dr. Schulhof Adolf, Schwarcz Izrael, Weiller N. János, Spitzer Ignác stb. hitközségi tagok. — A tudós főrabbi gyönyörű beszéd kíséretében átnyújtotta Cs. Schapringgernek a hitközségtől kiállított díszjegyzőkönyvi kivonatot, melyben a hitközség köszönetet szavaz az ünnepeltnek sok évi fáradozásáért, eredményes működéséért. Perls dr. a beszéd végén papi áldását adta az aggastyánra, ki könyezve köszönte meg a kitüntetést.

— **Károly Lajos főherceg** a napokban ebédre hívta meg az alsó-ausztriai iparegylet jubileuma alkalmából Budapestre Bécsbe érkezett küldöttség több tagját. Kitüntette meghívásával Lederer Sándor lovag és Gelléri Mór hitsorsosainkat is, kik tudvalevőleg bokros érdemeket szereztek maguknak a magyar ipar érdekei körül.

— **Az orsz. rabbiképző intézet önképző körének** diszgyűlése előkelő s nagyszámu közönség jelenlétében ment végbe. — Singer Bernát szellemesen és szépen megírt dolgozatot olvasott fel a házasság történetéről. — Klein Arnold a zsidó életből mutatott be néhány megkapó vonásokkal ecsetelt rajzot. — Ugy a „Széder estély“, mint a „Sirlátogás“ (Kéver-Ovoth) című kép nagyon tetszett. — Ezután Fischer (Makai) Emil Jehuda Halévi költeményeinek egyik legszebbikét, melyben a költő Czion utáni örök vágyát önti ki, kiválóan sikerült fordításban adta elő.

A költemény utolsó szakaszait következőkben adjuk, egyuttal megjegyezve, hogy lapunk legközelebbi számában Palágyi Lajos hivatott tollából ki-merítő bírálatot fogunk közölni a rohamos haladást tanúsító fiatal ember „Vallásos énekek“ című kötetéről, melynek néhány gyönyörű költeményét már bemutattuk.

Mily illatos a Jordán part virága,
A zöld repkény szent romjaid felett, --
Te napkeletnek disze, koronája,
Nyugat fiától végy üdvözetet;
Boldog talaj, mely Istenétől áldott,
Im ajkaim rád csókot hintenek;
Fonnyadjon el e kar s sorvasszon el az átok,
Ha hozzád egykor hűtelen leszek.

Oh Isten, Isten! Engedd, hogy ott leheljem
Boldog gyönyörben végső sóhajom,
És az, mi vágyom, az, mi hő szerelmem,
Szentelt talaj boruljon hantomon.

Lágyan pihen meg ott a vándor tagja;
Oly könnyű lesz az édes föld nekem,
Mig fel nem költ egy szebb jövő sugalma
S hamvából kél majd drága nemzetem,
Mig teljesül a lelkes dalnok álma,
Mit égi lantja zengett egykoron:
Czionnak rég elhervadt ifjusága
Megújul még a szentelt romokon.

A következő felolvasó volt **Handler Simon** ki a szentrás költői részleteiről értekezett behatóan. **Kecskeméti** és **Farkas** ügyes szavataikkal élénkítették a műsort. A közönség az előadásokat mindvégig nagy figyelemmel hallgatta és az előadásokat zajos tapsal jutalmazta.

— **Magyar mérnök diadala.** A szófiai fürdőtelep tervezetére kiírt pályázaton a beérkezett munkálatok közt legjobbnak találták **Fellner Sándor** budapesti mérnökét, és a delegált bizottság kivitelre is ajánlotta e kitűnő tervet. Az építést legközelebb megkezdik. Egy párisi konzorcium, mely hasonló fürdőtelepet szándékozik emelni, a pályázó tervek tanulmányozására kiküldött egy szakférfit, a ki némi módosítással szintén **Fellner** munkáját ajánlotta elfogadásra és így a kiváló mérnök abban a kitüntetésben részesül, hogy ugyanazt a tervét Szofiában és Páris közelében fogják megvalósítani.

— **Róna József** jeles szobrászunk, ki csak nem régy nyerte el a Röck Szilárd-díjat, most abban a kitüntetésben részesült, hogy elkészítheti **Kossuth** Lajos mellszobrát. A turini remete igen előzékenyen fogadta **Rónát**, és szívesen ült neki a szoborhoz, a mi annál nagyobb kitüntetés, a mennyiben **Kossuth** eddig csak **Zala Györgynek** engedte meg, hogy róla szobrot mintázzon.

— **Az orsz. statisztikai tanács** az új szabályrendelet értelmében megalakult. Örömmel tapasztaljuk, hogy az előkelő testületnek tagjai közé **Baross** miniszter több hitrokonunkat is kinevezte, kik valóban nemcsak diszére, hanem nagy hasznára is válnak majd a tanácsnak. **Heltai Ferencz dr.**, a keresk. muzeum másodigazgatója, **Körösi Gyula**, a fővárosi statisztikai hivatal főnöke, **Neményi Ambrus** orsz. képviselő, **Óródy Vilmos**, az első magyar általános biztosító-társaság vezérigazgató helyettese, **Wahrman Mór** orsz. képviselő, oly férfiak, kik kiváló szakismereteiknél fogva bizonyára méltán foglalnak helyet abban a testületben, mely **Baross** Gábor miniszter elnöklete alatt hazánk számos igen hirneves tudósát és szakférfit egyesíti.

— **Kabos Ede** «Éva» című drámája Szegeden fényes sikert aratott. A színműnek, mely néhány hó előtt a nemzeti színházban került bemutatásra, különös története van. Az első dráma volt, mely a nemzeti színháznál behozott új bírálati módot sikeresen megállta, és midőn a fiatal szerző felolvasta a színház tagjainak, ezek elragadtatással nyilatkoztak föléle. Igen ám, de közbejötték mindenféle intrikák, és egyes szereplők megtették a magukét, hogy a darab ne tessék a közönségnek. Ezek a kicsinyes cselszövények azonban nem hatottak fel Szegedig, hol **Jászai Mari**, Magyarország legnagyobb tragikája, a nemzeti színház legkiválóbb csillaga, választotta a darabot vendégszínház alkalmából. A színházat zsufozásig megtöltötte a közönség, mely legnagyobb érdeklődéssel kísérte az előadás menetét, és minden felvonás után a vendégművésznővel együtt a szerzőt is

hívta, kit elhalmozott tetszésnyilatkozatával. A szegedi lapok legnagyobb elismeréssel irtak az előadásról, mely tényes elégtételül szolgálhat **Kabos** Edének, ki már számos alkalommal adta jelét kiváló tehetségének, melyet mint a Pesti Napló segédszerkesztője és színireferense és mint több előkelő folyóirat munkatársa érvényesített. — A folytonos munka, mint értesülünk, arra kényszerítette a jeles fiatal író, hogy most pihenés végett egy időre vidékre vonuljon vissza.

— **Strike a jesiván.** Furcsa hirt veszünk **Pozsony**ból. Az ottani jesiván ugyanis az a szokás divik, hogy a bachurok purim estéjén a besz-hamidrasban mulatságot rendeznek, hol a szokásos purim előadásokat (Purim-Spiel) is megtartják. A most lefolyt purimkor azonban a főrabbi a mulatságot betiltotta, de a purim komédiát azért megtartották a hitközségi tagok előtt. Ez a körülmény a 300 tagból álló jesivát annyira kihozta sodrából, hogy a bachurok elhatározták, miszerint, ha a főrabbi megszegi a százados szokást, ők megszegik a színház ellen fennálló „cherem“-et (átkot) és elmennek tömegesen a színházba. Az elszánt ifjak ezt meg is tették, és a purim este előadott „**Marcza az ezred leánya**“-t 300 még színházat nem látott bachur élvezte. A lázongó jesiva daczosan várja most a főrabbi ítéletét.

— **Altstätter Rudolf** tekintélyes fővárosi polgár halála okozott gyászt Budapest több igen előkelő családjában. A boldogult ki 71. évet élt mint tőzsdetanácsos működött és választmányi tagja volt a Pester Lloyd társaságnak. Az izr. hitközségnek jó ideig bizottsági tagja volt, az utolsó években pedig községi képviselővé lett. **Altstätter** különösen a kereskedővilágban tett szert osztatlan tiszteletre és becsülésre. Temetésén nagy közönség jelent meg, többek közt **Wahrman Mór**, **Krausz Lajos**, **Ullmann Sándor** és **Falk Miksa** orsz. képviselők, valamint számos egyesület testületileg. **Kayserring dr.** rabbi meleghangú beszédben méltatta az elhunyt érdemeit. — **Altstätter özvegye sz. Holitscher** Josefin, a hirneves **Holitscher** család tagja; a boldogult rokonságban illetve sógorságban volt a **Beer, Jonas**, **Löwy**, **Strackosch**, **Winterberg** stb. családokkal. — E helyütt dicsérettel kell megemlékeznünk arról a körülményről hogy a gyászolók nem követték a korszoru küldés éppen nem zsidós szokását, hanem inkább jótékony adományokat tettek, mivel bizonyára jobban megtisztelték a halottat. Adományoztak: Az izr. leányárvaház javára **Holitscher Ede** és neje, **Altmann Ignác dr.** és neje 50—50 frtot, **Holitscher B. Lipót** és neje, **Holitscher Manó** és neje, **Holitscher Vilmos** és neje 15—15 frtot, **Löwy Miksa** és neje 20 frtot, **Jonas Lipót** és neje 20 frtot, **Rusz Bernát** és neje 20 frtot, **Hirschl H. S.**, **Kohn Adolf** és **Irma** 10—10 frtot: a szünidei gyermekektelepnek **Géza** és **Rozsika** 10 frtot: az izr. fiuárvaháznak **Holitscher Lipót** és neje, **Holit-**

scher Manó és neje, Holitscher Vilmos és neje 15—15 frtot.

— **Gelsei Guttmann Henrik.** A magyar nagyiparnak halottja van; Gelsei Guttmann Henrik élete 84. évében meghalt Nagykanizsán. A boldogult, mint a Pester Lloyd írja, már több évtizeddel ezelőtt nagyban kultiválta a dunántuli és szlavoniai fakereskedést és a hazai faipar kiviteli képessége az ő tevékenységének köszönhető. Alapkövét rakta le nemcsak családjá jóllétének, hanem a magyar fatermelés világhírének. Egyszerű, becsületes ember volt; a jótékonyág egy nemeslelkű bajnokát veszi benne. A nagykanizsai zsidó hitközségnek évtizedek óta elnöke volt. Mint az orsz. rabbiszeminárium felügyelő bizottságának tagja is működött. Elhunyt mély részvétet keltett a legszélesebb körökben.

— **Gruber Jakab** a fővárosi zsidóság egyik tekintélyes tagja, mint fájdalommal értesülünk, e napokban élete 67. évében elhunyt. A boldogult annak idején nagyban hozzájárult a dohányutczai templom létesítéséhez, és az ebben az ügyben szerzett érdemeiért megválasztották hitközségi előjáróvá, mely tisztét 1873-ig viselte, akkor történt, hogy bécsi pénzügyi válság következtében elvesztette rengeteg vagyonának legnagyobb részét; másfél milliója veszett oda, mert mindenét odaadta csak hogy megmentse neve becsületét. Ez sikerült is neki teljes mértékben, és élete utolsó napjáig osztatlan szeretetben és becsülésben részesült. De azért nem folytatta nyilvános működését. Visszavonultan élt, és nagy terjedelmű üzletét, melynek vitelében kiváló érdemeket szerzett magának a keleti exportkereskedelem terén, átadta két fiának. Harmadik fia, dr. Gruber Lajos a fiatalabb jogi írók egyik legszebb reményekre jogosító tagja, és mint lapunk munkatársa Exiguus név alatt már több jeles cikkeit irt. Gruber Sándor dr. fiatal orvos is Gruber Jakab fia. — A boldogult mindenkor igen jótékony és vallásos volt. A szombatot és ünnepnepokat hiven megülte.

— **A „Poel zedek“** jótékonyági- és betegsegélyző egyesület Schön Armin elnöklété alatt m. hó 23-án tartotta meg közgyűlését. Az évi jelentést jóváhagyólag tudomásul vették. Az egyesület vagyona a múlt év folyamán 1906 frt 83 krral növekedett, úgy hogy most 20,245 frt 69 krra rug. A tagok száma 491. — A közgyűlés az elnökségnek köszönetet szavazott. A márczius hó 2-án tartott tisztújítás eredménye a következő: Diszelnök: Schön Armin, elnök: Grünwald Mór, alelnök Bauer Herman, ellenőr: Kohn Arnold, felügyelő: Klein Miksa, pénztáros: Koch Salamon, gazda Krausz Adolf. Ezenkívül még 30 választmányi tagot választottak.

— **Radó Antal,** mint annak idején említettük lefordította Leopárdi Giacomo világhírű olasz költő műveit, és a fordítása oly kiválóan sikerült, hogy a Kisfaludy-társaság, hazánk ez első szépirodalmi egyesülete:

elfogadta kiadásra. Az előfizetési felhívás most jelent meg. A füzött példány ára 1 frt 60 kr., a diszkrétésű 2 frt 40 kr. — Radó Antal, ki a magyar műfordítók közt most első helyen áll, e legújabb fordításával igen nagy szolgálatot tett a magyar irodalomnak, mert Leopárdi, kinek műveit Franciaországban tizenöt-ször is lefordították nálunk még senkisé ismétette át magyar nyelvre. Az előfizetések Wodianer és fiai könyvkereskedéséhez küldendők.

— **Hajléktalanok menhelye.** Hogy a főváros zsidó polgárai mily tevékeny részt vesznek a jótékonyág műveiben, az legjobban kitűnik az egyes humánus czélú egyesületek évi jelentéseiből. Így a hajléktalanok menhelye-egyesület értesítőjéből azt látjuk, hogy csetei Herczog Péter alelnök, Neuschloss Ödön jegyző, Schmidl Ignác dr. ügyész, Krausz Izidor dr., Neményi Ambrus dr., Schuber Ármin, Neuschloss Marcell, Déri Izidor hitsorsosaink kiváló érdemeket szereztek maguknak a menhely ügye körül. A Podmaniczky Frigyes báró elnöklété alatt működő egyesület menhelye a lefolyt évben 201.891 személynek nyújtott éji szállást; vagyona 50.790 frtra rug.

— **A kir. tábla ujjászervezése** ügyében tudvalevőleg értekezlet lett összehívva. Tagjai jogi életünk legkimagaslóbb alakjai, Teleszky István és Czorda Bódog államtitkárok, Szabó Miklós és Daruváry Alajos kir. kuriai elnökök, Baboss Kálmán és Manoilovits Emil kuriai tanácselnökök, Vajkay Károly dr., Sárkány József a kir. tábla elnökei, Kozma Sándor főügyész, Karap Ferencz főrendiházi tag. Két orsz. képviselő is működik a bizottságban: az egyik Hódossy Imre, a másik Chorin Ferencz dr., a magyar parlament e kitűnő szaktekintélye és kiváló hitsorsosunk.

— **Kitüntetés.** Tiller Samút, a Tiller Mór és fivére budapesti egyenruhakészítő cég főnökét a perzsah sah kitüntette a nap- és orosz-lán-renddel, valamint a persa udvari szállító czim adományozásával is. A cég tudvalevőleg a magyar királyi udvari szállító czimet is elnyerte.

— **Halálozás.** Veszprém városának egyik legrégebb közbeccsülésben és tiszteletben állott polgára, Perl Jakab kereskedő, hunyt el néhány nap előtt élete 76. évében. A boldogultat hét fia siratja, kik közül hat katonaviselt ember, mely körülményt különösen büszkén szokta emlegetni az elhunyt, ki maga is volt katona; a szabadságharcban mint nemzetőr és utóbb mint honvéd vett részt, számos csatában tüntetve ki vitézségét. Épen azon a napon halt meg, melyre egyetlen leányának, Karolinának, dr. Stern győri ügyvéd fiával való esküvője volt kitűzve. Negyvenöt éven át élt boldog házasságban. Fiai körül országos hírnévre tett szert dr. Perl Soma, lapunk jeles és fáradhatatlan munkatársa (Cornélius), ki tudvalevőleg vezetője Eötvös Károly irodájának, mely a főváros egyik legnagyobb ügyvédi irodája s melyben többek közt öt kész ügyvéd is dolgozik. Másik fia a budapesti Perl és Klein selyemáru cég főnöke. —

Az elhunyt temetése a közönség óriási részvéte mellett ment végbe.

— **A nemzetközi tornacsarnok** ez idei igazgató-választmánya a napokban alakult meg. Hazánk ez elsöranu sport-egyletében számos hitsorsosunk működik és az igazgató-tanácsba is beválasztottak többeket, így Schlesinger Márk számvizsgálót, Altschul Lajos, Baumgarten Soma, Deutschländer Nándor, Stettner László dr., Stern Alfred stb. választmányi tagokat. Mindenesetre örvedetes jelenség, hogy a Hegedüs Sándor és Vetsey István dr. elnöklete alatt működő testedzési-egyletben is hitsorsosaink megállják helyüket. Különbén is újabb időben mindinkább tapasztalható, hogy a zsidó ifjuság nagy gondot fordít a tornára és egyéb testedző, hasznos sportokra.

— **De Majo Diego** a budapesti értéktőzsde tekintélynek örvedő ügynöke élete 63. évében meghalt Bécsben, hol operáltatta magát. Huszonkét éven át működött a tőzsdén, hol mindenki szerette és tisztelte becsületes, rokonszenves modoráért.

— **Andrássy és a zsidóság.** Az ország minden tájáról érkeznek tudósítások, melyek szerint a zsidó hitközségek gyászistentiszteletet tartottak a boldogult Andrássy Gyula gróf emlékére. Budapesten is megemlékeztek a nagy halotról és a dohány-utcai templomban Kayserling dr. mondott nagyszabásu beszédet, melyben lelkes hangon ecsetelte, mit köszönhet a zsidóság Andrássy grófnak, kinek nevét hálával és tisztelettel fogja említeni a legkésőbb utókor is. — H.-M.-Vásárhelyen nagy számu közönség jelenlétében ment végbe a gyászistentisztelet. Miután a templomi énekkar egy gyászdalt énekelt, dr. Seltmann Lajos rabbi megható beszédben emlékezett meg Andrássy Gyula grófról, dicsőítve az elhunyt nagy államférfiu érdemeit. — Lapunk más helyén emlékezünk meg a nemes gróf felett tartott egyéb beszédekről.

— **Dr. Fayer Lászlóról** lapunk mult számában közölt hírünk kapcsán most arról értesülünk, hogy a tudós tanár már nem működik az országgyűlési gyorsiró-dában. Megemlítjük e helyütt azt is, a mit már egyszer regisztráltunk, hogy Fayer László dr. jelenleg a »Jogtudományi közlöny« címü elsöranu szaklap szerkesztője. Több művet irt, melyek közül a bünvádi eljárásról szóló érdemel különös figyelmet.

— **Esküvő.** Aradon Berger Miksa tekintélyes temesvári polgár oltárhoz vezette Tenner Arminnak, az aradi Széchenyi-gözmalom igazgatójának leányát, Gizella kisasszonyt. Az esküvön jelen volt az aradi értelmiség felekezeti különbség nélkül.

— **A losonczyi izr. nőegylet** e hó 3-án tartott közgyűlésén Barta Lajos egyleti titkár előterjesztésére Bischitz Dávidnét, felekezetünk eme kimagasló alakját, első tiszteletbeli tagjává választotta. Az erről szóló diszokmányt az egylet a napokban küldi meg

a nemeslelkü urhölgynek. — Ugyanezen közgyűlésen választották meg újból és egyhangulag: Elnökké Deutsch Náthánét, alelnökké: Sternlicht Gáspárnét, pénztárossá: Goldberger Dávidnét, titkárrá: Barta Lajost, Választottak még 12 választmányi rendes — és 4 póttagot.

— **A köbányai kaszinó** elnökévé a legutóbb tartott közgyűlésen Strausz Adolfot választották meg. Az egylet többek közt Vészi Józsefet is megválasztotta disztagjává. Gondnoka Kohn Markus, ügyésze Adler dr

— **Beeth Lola**, a bécsi opera elsöranu tagja a mult héten a szüni dei gyermektelep hangversenyén több ezer főnyi fényes közönség előtt énekelt, még pedig igen zajos sikerrel. A kiváló művésznő a felhangzó tapsviharokat magyar dalok elénekelésével hálalta meg, mikkel újabb szünni nem akaró tetszésnyilatkozatokat idézett elő.

— **Rosé Arnold** cs. és kir. hangversenymester a napokban óriási sikerrel hegedült a filharmonikusok ötödik hangversenyén. Az összes napilapok elragadtatással nyilatkoznak izléses, nemes játékról és bámulatos technikájáról.

— **Mükedvelő előadás.** Kürthön Kohn Mór tanító kezdeményezésére e hó 9-én mükedvelő előadással egybekötött táncmulatságot fognak tartani, melyben közremüködnék majd az izr. iskola tanítványai, Edinger J. iskolaszéki elnök és a rendező tanító. A tiszta jövedelmet az iskola javára fordítják. A műsor tanúságot tesz róla, hogy az orth. hitközség iskolájában hiven ápolják a magyaros szellemet.

— **Veszprémből** reflektálva egy lapunkban megjelent felszólalásra, mely rosszalta azt, hogy a zsidó iskolában a keresztény ünnepeken is szünetelnek az előadások, most azt írják nekünk, hogy az ilyen szünet egész éven át csak másfel napra terjed: Karácsony első napján és pünkösdi vasárnapján nincs előadás. E szünetek behozatalát a helyi viszonyok indokolják.

— **Lederer Dezső** hazánkfia, ki jelenleg a párisi Ecole Monge-ban mint tanár működik, a napokban az Erard féle teremben hegedü-hangversenyt rendezett, és mint a párisi lapok írják, óriási sikert aratott. Saját szerzeményei is nagyon tetszetek, és különösen az Airois hongrois címü ábrándjával ragadtatta el a közönséget.

Chevra-Kadisah ünnepélyek és választások.

— **Szegeden,** február hó 27-én, mint adar hó 7-én, a Chevra Kadisah évi rendes közgyűlését tartotta. A felolvasott évi jelentésből a következő tételek kiemelendők. Jótékonsági czélokra költött az egylet 225786 frt., egyenes pénzsegélyekben 92825 frt osztatott ki, ami havi átlagban 7735 ²/₁₂ frtot teszen. Bevétel volt 1880-ben 865443, kiadás 847898

a menházalap: 9615 frt; szegény tanulók ruházási alapja: 2769·50 frt, a Chevra összes vagyona 49213·73 frt; teher 11750 frt, mit évenként két államkölcsönös házára törleszt, melyeket 1886. évben vett. — Ujabb alapítványok be lettek jelentve; Milkó Jakab 1000 frt (ez második alapítványa): Guttman Aron 1000 frt (szintén második); özv. Scheinberger Antalné 1000 frt; Fischer Mihály J.-ért 400 frt. Haláleset 98 volt; ezek közül 11 vidéki; az egylet költségén elcmettek 29-et, köztük 8 vidékit; az egyleti tagok száma 1889. végével: 391. Délután 5 órakor ünnepélyes isteni tisztelet volt. Schorr Mór főkántor jól iskolazott énekkarával szivreható gyászénekeket adott elő; ezután a jeles és híres szónok dr. Löw Immánuel főrabbi tartotta a gyászbeszédet, mely a nagy számmal jelen volt híveknek, bő tartalma és mély értelme által, ájtatos figyelmét egészen lekötötte. — Gyászbeszédében főlemlitette mindazon jeles és tudós férflakat, kik ez évben az örökévalóságba költöztek: u. m. Philippson Lajos (Brünn), Sulzer Salamon (Bécs), Hirsch Sámuel (Filadelfia), Formstecher Salamon (Offenbach), Hochmuth Ábrahám (Veszprém), Deutsch Henrik (Bpest), Adler Nátán (London), Löwenstein Bernát (Lemberg), Wiesner Jónás (Náchod), Brüll Jakab (Kojetein), Hirschheim Rafeel (M. m. Frankfurt), Scheinberger Antal és Fischer Mihály J. Szegeden; előbbi nagykereskedő volt Szegeden 40 éven át és a hitközség ügyeit szellemileg és anyagilag támogatta és előmozdította; az utóbbi férfikorának virágzó életében volt, midőn a kérélnhetlen halál kiszólította; a takaré- és hitelszövetkezetnek igazgatója volt és valamint a városi ügy a hitközségi ügyek fejlesztésében tevékeny részt vett. — Az elhunytakért „El mólé rachamim“ ima elének-lésével az isteni tisztelet befejeztetett.

— **A pécsi Chevra Kadisah** adar 7-én tartá közgyűlését, a melyen dr. Grünhut Ignác elnök megtette jelentését a lefolyt év eredményéről, mit a közgyűlés jóváhagyólag tudomásul vett. A gyűlés után felvönult a közönség a templomban rendezett gyászistentisztelethez, mely a közgyűlés méltó befejezését képezte.

A mincha végezte után dr. Perl Ármín főrabbi lépett a szószékre s feszült figyelem közepette fejtegette az ünnepély jelentőségét.

Nem csak Mózesről kell e napon megemlékeznünk, — mondá — hanem ama férfiakról is, akik az ő szellemében működtek és eszméit hirdették szakadatlanul. Miután pedig az ujabb csapások és veszteségek elfelejtetik a régieket, a közelmúltban elhalt hittudósok mellőzésével ez alkalommal ama sajátos érintkezési pontokat kívánta kimutatni, melyek Mózes és Andrássy gróf között léteztek.

A Mizraimban lakó ősök boldog helyzete megváltozott József halála után s az új Fáraó elvetvén az elődeitől adott szabadalmakat, zsarnoki törvényeket alkalma-

zott Izraelre. A születésekor halálra ítélt Mózes van hivatta nemzetét megmenteni s midőn huzakodik a felajánlott küldetés elfogadásától, a csipkebokorban látott tü-nemény sarkalja végre a mentő szerep elvállalására s a kéz, a bot és a víz jeleivel elindul, hogy megváltsa testvéreit

A magyar nemzet boldog napjai is letűntek; az osztrák uralom terjedésével megfélemeztek a nemzet érdemeiről s jogtipró erőszakkal nyomtak el mindent, ami magyar volt. A nemzet haligatagon tűrt, szenvedett, de ellentállt. A rendkívüli idők rendkívüli embereket szültek s Mózes eszméinek hirdetői a Mózes jeleivel jelentek meg: A nagy Széchenyi a kézzel, — mondván, ha nyugodtan ölben tartjuk, bélpoklossá lesz — azaz: csak a munka képes a nemzetet nagygyá tenni: Deák az igazság és jog botjával, mely, ha kézben tartjuk, támaszunk és erőnk, de ha jogfeladók vagyunk s e botot eldobjuk magunktól, az kigyóvá válik és ellenünk fordul; s végre Kossuth, a ki, midőn a lomhaság vize erőt vett a nemzeten, lelkesítő szavával e vizet vérré változtatta s az egész nemzetet tette tudta szólítani. És a magyar nemzet vörös tengeren vonult át ahhoz a Szinajhoz, a melyről neki a szabadság ígéje megnyilatkozott, És valamint a Szinai mellett az istenség leboctákozott a földre, az ember meg az égig emelkedett, ugy tudta Andrássy az egymástól messze tekvő elemeket ékes-szólásával és fényes tehetségeivel közel hozni egymáshoz.

Mint zsidóknak van rá méltó okunk és jogunk hogy Andrássy emlékének könyvet szenteljünk. A mikor még csak kevés választottak volt szabad a szabadság templomába behatolnia, mások meg csak annak udvarába uthattak, akkor a zsidónak még jóval hátrább volt helye. Ő érvényesítette Deák jelszavát: „a szabadság megrontva sem veszít értékéből“ s ő siettette a 39-ben indítványozott, 49-ben kimondott emanczipacionális javaslatnak elfogadását, melyet 67-ben végre keresztül is vitt.

A költői hasonlatokban bővelkedő beszéd nagy hatást keltett a híveknél, kik ismét meggyőződhettek felőle, hogy lelkészük mily kiváló szónok.

— **A dunaföldvári Chevra Kadisah** — mint nekünk írják — a napokban tartá rendes közgyűlését. Löwy József elnök, eszmékben gazdag megnyitó beszédében az egyesület lefolyt évi működését ecsetelve, azon példás jótékonyságról emlékezett meg, melyet az egyesület a szegények iránt gyakorolt. Az egyesület vagyona — daczára nagylelkű bőkezűségének, melylyel nem egy könyvet száritott fel — a lefolyt évben is közel négy száz frral gyarapodott. A lelkesedést keltett elnöki megnyitó után a közgyűlés a tisztujtáshoz fogott. Elnökké egyhangu felkiáltással újra Löwy Józsefet választották meg, ki már tíz év óta vezeti az egyesület ügyeit önzetlen buzgalommal, s ki a lefolyt decennium alatt mindenki által elismert oly eredményeket ért el, hogy azok a legvérmesebb reményeket is tulszárnyalják. Első gondnok lett: Wimmer Ignác, másodgondnok: Weisz Sámuel. A

12 tagu választmányba a következőket választották be: Bergel Soma, Fichtel Adolf, Friedmann Salamon, Gláz Rudolf, Günz Imre, Holländer Vilmos, Kaufér Mór, Pollitzer Ármin, id. Spitzer Lipót, (együttal jegyző), Stauber Sándor, Strausz József és Strausz Mór.

— **Nagy-Báródról** írják lapunknak, hogy az ottani Chevra Kadisa m. hó 27-én tartott közgyűlésén Feldheim Albert köztiszteletnek örvendő kereskedőt választották meg elnöké. A gondnoki tisztelet Schnitzer József tekintélyes kereskedővel töltötték be, kit szintén egyhangulag választottak meg.

Külföldi hírek.

— **Dr. Delitzsch Ferencz**, kinek halhatatlan érdemeit lapunk más helyén méltatjuk, 1813. február 15-én született Lipszében, a hol egész életén át működött és a hol e hó 4-én meg is halt. — Feje volt az Institutum Judaicum intézetének, hova az egész világból zarándokoltak hozzá az ev. hit hívei és lelkeszei, hogy tanítását hallgassák. Vilmos császár a 60-as években titkos tanácsossá és a lipcsei theologiai főiskola igazgatójává nevezte ki. A héber tudományokba a híres Fürst Gyula vezette be és ezekben oly tökélyre vitte, hogy a németországi zsidó-tudósok a nagy Zunz mellé helyezték héber tudományosságát. Tanítványai közé tartozott egyidőig a budapesti rabbiképző intézet híres tanára, dr. Kaufmann Dávid is, kit az elhalálozott, annyira kedvelt és becsült, hogy héber előadásai közben nem egyszer megszakítva az értekezések fonalát, odaszólt Kaufmannhoz: „Nemde, ugyan? Helyesen fogtam fel a dolgot?” És ez nem csak Kaufmannnak válik becsületére, de tanúságát adja Delitzsch Ferencznek csupán igazi nagy szellemeknél található szerénységének. Később még bensőbb lett a viszony, és Delitzsch gyermek módjára tudott örülni, ha egykori tanítványa egyik vagy másik munkájáról kedvezően nyilatkozott. „Az Ön ítélete, szeretett barátom“, írja egyik levelében — „többet nyom előttem, mint bárki másé és ha Önnek tetszését kinyerte, a munka bizonyára jó is.“ — Két fia volt, az egyik már meghalt, a másik dr. Delitzsch Frigyes, kit a tudományos világ, mint a kor egyik legnagyobb aszyrologusát ismer és theologiai tanár ugyanazon az intézeten, mely atyja vezetése alatt állott. — Főöslegesen tartottuk megjegyezni, hogy méltatásunk Delitzsch Ferenczet, felekezetünk pártfogóját, Delitzsch Ferenczet, a zsidó tudományok heroszát, de nem Delitzsch Ferenczet, a hittérítőt illeti. Nem is illett hozzá ez a mesterség, a melyhez igazán rosszul értett. Sokkal nemesebb, sokkal jámborabb, sokkal igazabb, sokkal emberibb volt semhogy azokkal az eszközökkel élhetett volna, melyekkel az ilyen munkásság okvetlenül megkövetel s Delitzsch ennek a mesterségnek a terén eredményt nem is tudott felmutatni.

— **Morgenstern Linát**, kit méltán nevezhetni Németország Bischitz Dávidnéjának nagy kitüntetés érte.

Lujza, badeni nagyhercegnő elküldte neki anyjának, a boldogult Auguszta császárnénak gyönyörű keretbe foglalt arczképét egy igen hizelgő levél kíséretében. E levélben a nagyhercegnő megemlékezik arról a jóakaró szeretetről is, melyet az elhunyt császárné Morgenstern Lina iránt mindenkor tanusított.

— **Vilnából** írják, hogy a több lapban megjelent statisztikai kimutatások szerint a lefolyt évben a vilnai kerületből körülbelül 10,000 zsidó vándorolt ki Amerikába.

— **Alapítvány.** Berlin Paulin asszony, egy Fürthben nemrég elhunyt kereskedő özvegye férje emlékére 100,000 márkás alapítványt tett önhibájukon kívül inségbe került kézművesek javára. A városi tanács köszönetet szavazott a nemeslelkű urhölgynek.

— **Gladstone az antiszemizmusról.** A Pall Mall Gazette cz. londoni világlap egy zsidó levelezője, ki az oxfordi egyetem hallgatója, meglátogatta az Oxfordban időző Gladstone-t és többek közt a francia antiszemitákról is beszélt az agg államférfiaval. »Én Dollingernek a német antiszemizmussal szemben kifejtett működése felett őszintén örvendtem«, mondá Gladstone — »ebből láthatja, hogy nem rokonszenvezhetek a francia mozgalommal sem. Nem tartok tőle, hogy hasonló áramlat Angliában is támadhatna« — Arra a kérdésre, hogy az angol zsidók szerinte méltóknak mutatták-e magukat politikai szabadságaikra igenlőleg felelt és hozzátette: »Különösen tetszik nekem az önök hölgyei műveltsége, és egyáltalán a tisztelet, melyben a nőket részesítik«

— **Rabbi, mint antiszemita kortes.** A Neue badische Landeszeitung írja, hogy a heidelbergi választókerületben a Stöcker-párti Menczer felhívásait a sok czégyeres antiszemita kívül Sonderheimer dr. heidelbergi kerületi rabbi is aláírta. Az antiszemita Volkerre vonatkozólag kijelenti, hogy »végre akadt egy okos zsidó is«. Erősen gyanítjuk, hogy a rabbi nevét alighanem tudtán kívül nyomatták a felhívás alá, mert hiszen az antiszemita urak nem igen válogatják kortes-cszközöket. Meg sem hihető, hogy egy rabbi ki tegye magát annak, hogy egy antiszemita lap őt — megdicsérje.

— **Newyorkból** írják, hogy a konzuli hivatalok újjászervezése alkalmából az egyesült államok elnöke Matthews ezredes tangeri amerikai főkonzult ismét megbizta a marokkói konzulatus vezetésével. Minthogy Mathews mindenkor kész volt arra, hogy nagy befolyását az üldözött zsidók érdekében érvényesítse, a kinevezés legnagyobb örömet keltette marokkói hitsorsosaink körében.

— **Rovighi Cesare ezredes**, mint Modenából írják, meghalt. Felekezetünk egy lelkes bajnokát vesztette benne. Rovighi 1846-ban megalapította Modenában az Israelita Revue cz. folyóiratot, a szabadságharc alatt lett katonává; végig küzdötte a harcot, valamint 1866-iki hadjáratot. Diszhadsegédje volt Victor Emánuel királynak. — Umberto király következő táviratot intézte

a boldogult családjához: „Ő felsége a királynak alkalma volt mérlegelni Rovighi ezredes kiváló érdemeit és mély sajnálattal értesülve elhunytáról, résztvesz a család fájdalmában“. — Temetése nagyszerűsége is bizonyította, mennyire becsülték és szerették az elhunytat.

— **Nagylelkű adomány.** Gutmann Vilmos lovag, ki csak nemrég 150,000 frtot adományozott a bécsi poliklinika javára, a napokban 5000 frtot ajándékozott az izr. siketnéma intézet számára. Ujabb tanujele ez annak, hogy az osztrák zsidók mily nemesen versenyeznek a jótékonyág terén.

— **Nis** szerbiai városban a közel 15,000 lelket számláló zsidó hitközség szellemi életében örvendős lendület állott be. Elhatározták a hitoktatás újjászervezését, és e célra évi 4000 frankot irányoztak elé. A bégrádi főrabbit meghívták, hogy a szervezés érdekében látogasson el Nisbe és tartson ott szónoklatot. Bernfeld dr. főrabbi ezt készségesen megígérte.

— **Fényes esküvő** folyt le a napokban Alexandriában. De Manasce Felix báró vezette oltárhoz unokahugát, de Manasce Coestina kisasszonyt. A vőlegény ez alkalommal harmincz ezer frankot osztatott szét a város minden telekezetbeli szegényei közt. Üdvözlő táviratot küldött többek közt Traudeau gróf montmorency-i tábornok is.

— **Moszkvából** írják, hogy a földmívelésnek és iparnak az orosz zsidók közti terjesztésére alakult egyesületnek legutóbb megjelent kimutatása számos örvendős ténnyel tartalmaz. Az egylet eddig 124,425 rubelt fordított céljaira. Az egylet segítyezi a szegény iparosokat és földmívelőket. A szaktanintézetek zsidó növendékeit is támogatja.

— **A párisi magyar bál** mint minden évben az idén is „esemény“ számba ment. Páris jegelőkelőbb körei voltak képviselve a fényes mulatságon. Ott voltak Hoyos gróf, Hohenlohe herczeg Schönburg stb. — Hitsorsosaink közül Morpurgo, az osztr. magy. keresk. kamara elnöke és neje, Biedermann lovag és neje (Bischitz Dávidné leánya), Mayer tanár stb. foglaltak helyet a notabilitások közt.

— **Jeruzsalem**ben a Sichron Jakab című kolónián a párisi Rotschild Edmond költségeire zsidó kórházat létesítenek.

— **Diákpárbaj halottja.** Freiburgban a múlt héten temették Salamon orvostanhallgatót kiről megírtuk, hogy diákpárbajban lőtték agyon. Antiszemita diákok kényszerítették a halálos párbajra, mely óriási felháborodást szült mindenütt. Az áldozat temetése a közönség impozáns részvéte mellett ment végbe; tizenöt diáktestület jelent meg teljes díszben. — A gyászbeszédet Schwarcz dr. karlsruhei rabbi mondta, ki lesújtó módon ítélte el a garázda diákok viselkedését. A hatalmas beszéd nem tévesztette el hatását a jelenvoltakra, és a badeni lapok nagy elismeréssel nyilatkoznak a rabbi férfias nyíltságáról, melylyel megbélyegezte az antiszemita

diákok üzelmeit. E helyütt megemlítjük, hogy Schwarcz dr. hazánkfia; Tevel, tolnamegyei község rabbijának a fia.

— **Barnay Lajos** hazánkfia, a berlini Barnay-színház igazgatója, május hó 2-án üli meg szinpadi működésének harmincz éves jubileumát. Ez alkalommal Berlinben művészekből és kritikusokból nagy bizottság alakult, mely előkészületeket tesz a jubileum méltó megünneplésére.

— **Königswarter Herman** báró és neje, szül. Blaskovits Melánia bárónő ujszülött fiugyermeikén a napokban hajtották végre a körülmetélés szertartását, még pedig nagy ünnepélyességgel. A műtétet Herzfeld dr. orvos hajtotta végre, a rituális imákat pedig az ujszülött nagyatyja, Königswarter Mór báró mondta el.

— **Glücksmann** Henrik osztrák aesthetikus e hó 3-án kitűnően sikertűlt felolvasást tartott a bécsi tudományos körben. Petőfi viszonyáról a németekhez értekezett vonzó és érdekes módon. És különösen ismertette Neugebauer, Dóczy és Schnitzer ennek fordításait. A felolvasást zajosan megéljenezték.

Beküldetett.

Nyílt kérdés Deutsch Salamon urhoz.

Tek. Szerkesztő ur!

A Deutsch Salamon-féle botrányos válóügyet oly sok oldalról tették már a megbirálás tárgyává, hogy igazat ad tán igen tisztelt Szerkesztő Ur, ha affölötti csodálkozásomnak adok kifejezést, hogy az ez ügyben megjelent számos cikk és „beküldetett“ közül egyetlenegy sem szellőztette még a dolognak ethikai oldalát.

Elhiszem Deutsch urnak, hogy volt neje számára csalárd uton szereztek meg a rituális válólevelet, elhiszem azt is, hogy Hegedüs Károly ügyvéd ur nyilatkozatai közül azok a valók, miket Deutsch Salamon ur részére állított ki, de akkor sincsen még megfejtve a kérdés, hogy: *hát miért is nem adta ki Deutsch Salamon ur a rituális válólevelet? Mi vezetí tulajdonképen Deutsch Salamon urat? Mit akar ő elérni?*

Neje az országos törvény szerint tőle elválasztott; sőt egy éve már, hogy más férfival egybekelt, arra tehát, hogy Weisz, jelenleg Gelb Regina ismét Deutsch Reginává lehessen, Deutsch nem gondolhat; ha ezigy van — pedig így van — miért nem adja ki volt nejeének utólagosan a rituális válólevelet, ha szerinta (Deutsch ur szerint) illet még ki nem szolgáltatott?

Deutsch Salamon ar e becses lapok igen sok olvasóját nagy hálára köteleznél, ha kérdésemmre e helyen nyílt, őszinte felvilágosítást szolgáltatna.

Fogadja igen tisztelt Szerkesztő Ur stb.

Dr. Maross Dezső.

Izraelita anyahitközség Miskolcz.

Pályázat.

A **miskolczi** izr. anyahitközségnél a **2000 frt** évi fizetéssel javadalmazott **hitszónoki** állomás betöltendő.

Ezen állomásra csak bölcsészettudori oklevéllel bíró magyar honpolgárok pályáznak, kik a zsidó hittudományokban és irodalomban tökéletesen jártasak, a magyar nyelvet oly tökélyvel birják, hogy azon hitszónoklatot, a középiskolai tanulóknak hittani előadást tartani képesek.

A pályázati kérvények kellően felszerelve **f. évi április hó végéig** alulirt elnökséghez bérmentve küldendők.

Próba szónoklat tartására csak a meghívottak bocsáttatnak. Az utiköltségek csak a megválasztottnak fognak megtéríteni.

Kelt Miskolczon, az izr. anyahitközségi előljároság 1890. évi február hó 27-én tartott üléséből.

Az izr. anyahitközség elnöksége.

Figyelmeztetés.

Tekintettel arra, hogy a hitközségünk tagjai részére való **husvéth-kenyér (maczoth)** szolgáltatásának joga a fennálló magas miniszteri rendletek értelmében **kizárólag az alulirt hitközségnek van fentartva**, indítatva érezzük magunkat arra figyelmeztetni a t. hitközségi tagokat, hogy maczoth-szükségletüket **csak hitközségünk maczoth-sütőitől** szerezzék be, minthogy a husvéti kenyérnek úgy a **vidékről leendő behozatalát**, mint a **budai részekből, Kőbányáról és a külvárosokból való beszállítását**, valamint a netalán megkísérelt **csempészetet**, avagy **ügynökök általi illetéktelen elárusítást szigorúan ellenőrizni és hatósági elkobzás** által megakadályozni fogjuk.

Budapest, 1890. február havában.

A pesti izr. hitközség
előljárosága.

MEGHIVÁS

a »Pesti magyar kereskedelmi bank«
47-dik rendes közgyűlésére,
mely 1890. évi márczius hó 20-án délutáni 6 órakor a bank helyiségében fog megtartatni.

TÁRGYAK:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő-bizottságnak jelentése, a mérleg megállapítása, a nyereség felosztása iránti határozat és a felmentés megszavazása.
3. Az alapszabályok 53., 56. és 110. §§-nak módosítása.
4. Választás az igazgatóság kiegészítésére.
5. A felügyelő bizottság négy tagjának megválasztása.

Budapest, 1890. márczius 5-én,

Az igazgatóság.

ב"ע"ה.

Ueber Ersuchen des hiesigen פשר Selchwaa-
ren-Fabrikanten

Herrn JOSEF ROSENBERG

Budapest, Bäcker-gasse Nr. 6,

erkläre ich, dass die Fabrik Rosenberg's die einzige hier ist, die sich der Aufsicht des בית דין צדק דפה unterordnete und **dass nur seine Fabrikate als פשר anerkannt werden können.**

Budapest, 11. Feber.

Rabbiner L. POLLAK (S. L.)

Van szerencsém a n. é. közönséget tisztelettel értesíteni, miszerint kapcsolatban szólnoki üzlettemmel és fiók raktárommal

Budapest, kerepesi-út sarkán 77. szám alatt
a központi pályaudvarral szemben
szintén egy nagyobbszabásu

sirköraktárt

nyitottam, melyben mindennemű **siremlék, gránit, syenit, porfir, porosz-sziléziai** és vörös márványból a legnagyobb választékban, gyári árak mellett kapható. Tiszta vésésért és aranyozásért kezeskedem. Számosb rendelésért esd tisztelettel

— **Szombat- és ünnepnapon az üzlet át van adva.** —

Binéter Manó
VII. kerepesi-út 77.